

Рецензія
на дисертацію **Злигостєва Сергія Ігоровича**
«Представлення бібліотечної видавничої діяльності в
інформаційному просторі», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Актуальність дослідження представлення видавничої діяльності бібліотек зумовлена зростаючою роллю інформації у сучасному суспільстві та необхідністю для бібліотек постійно адаптуватися до нових умов інформаційного простору. Видавнича продукція бібліотек є важливим інструментом поширення знань, репрезентації бібліотечних фондів, надання широкого доступу до різноманітних науково-інформаційних продуктів і послуг. Водночас її популяризація далеко не завжди здійснюється настільки активно, щоб це відповідало значимості відповідних ресурсів і видань; нерідко такий стан справ зумовлений браком ресурсів, технічної бази та недостатньої уваги до розробки маркетингових стратегій. У цьому контексті узагальнення досвіду провідних українських бібліотек, вироблення на його основі загальних рекомендацій щодо ефективної репрезентації бібліотечного видавничого доробку у інформаційному просторі сприятиме, на нашу думку, розширенню суспільного доступу до унікальних наукових і культурних ресурсів, відтак – позитивно впливатиме як на наповнення інфопростору якісною суспільнозначимою інформацією, так і на авторитетне позиціонування бібліотек у питаннях новітніх інформаційно-комунікаційних процесів. Таким чином, дослідження шляхів ефективної популяризації бібліотечних видань, на якому зосереджена рецензована дисертаційна праця, є важливим для посилення інформаційної стійкості українського суспільства та розвитку наукових та культурних процесів.

Представлення бібліотечної видавничої діяльності у сучасному інформаційному просторі тісно пов'язане з цифровізацією, оскільки сучасні технології значно розширюють можливості доступу до бібліотечних ресурсів і сприяють їх популяризації. Цифрові платформи дозволяють бібліотекам випускати електронні видання, створювати онлайн-архіви, а також надавати

доступ до наукових і культурних матеріалів через відкриті ресурси та соціальні мережі. Завдяки цифровізації бібліотеки можуть ефективніше поширювати власну видавничу продукцію. Це дозволяє охопити ширшу аудиторію, зокрема, молодь і науковців, які активно використовують цифрові ресурси для навчання та досліджень; задовольнити попит тих категорій користувачів, для яких віддалений доступ до бібліотечних ресурсів і ефективна навігація в них є нагальною потребою. Широка репрезентація бібліотечної продукції у сучасному інформаційному просторі забезпечує, серед іншого, і такий важливий показник, як інклюзивність бібліотечного сервісу.

Наявний науковий доробок з дотичних тематик не розкриває вповні і системно особливостей піднятої Злигостевим С.І. проблематики, що, відповідно, підвищує актуальність обраної автором теми.

Таким чином можна констатувати, що вибір теми дисертаційного дослідження є абсолютно виправданим, а його актуальність відповідає запитам сучасного суспільства.

Наукова новизна, достовірність та обґрунтованість отриманих результатів визначаються низкою характеристик рецензованого наукового дослідження:

Представлена робота логічно структурована та всебічно відображає процес і результати проведеного дослідження. Важливо підкреслити ґрунтовну теоретичну базу та чітко визначену методологію наукових підходів, що використовуються для вирішення поставлених завдань.

Автор чітко та компетентно провів дослідження та представив отримані результати. Отримані результати були належним чином апробовані в українських та зарубіжних публікаціях (4 статті у фахових виданнях України та 1 у зарубіжному виданні), були представлені на міжнародних і науково-практичних конференціях (результати дослідження додатково висвітлені у 3 тезах доповідей наукових конференцій).

Варто відзначити точність у визначенні категоріального апарату, а також погодитись із поставленими завданнями дисертації. Загальний аналіз ключових аспектів роботи створює позитивне враження про науковий апарат дослідження, його теоретичну основу та підтверджує наукову цінність і логічність, що свідчить про завершений дослідницький цикл.

Окремо слід наголосити на доцільності і логічності висвітлення комплексу нормативно-правових документів, що регулюють видавничу діяльність бібліотек в умовах сьогодення – і як джерельної бази дослідження, і як однієї із характеристик стану досліджуваної сфери бібліотечної діяльності. Досить вдалим також видається звернення дисертанта до такого важливого аспекту, як захист авторських прав в контексті висвітлення в інформаційному просторі видавничої діяльності бібліотек.

Наукова новизна роботи визначається авторською розробкою на основі аналізу наукових джерел та бібліотечної практики критеріїв, що дозволяють комплексно оцінити впровадження цифрових технологій у роботу бібліотек та їхній вплив на представлення видавничої діяльності. Кожен із визначених критеріїв охоплює окремий аспект діяльності бібліотек, що впливає на спосіб подання їхньої видавничої продукції.

Дослідження проводилося на основі аналізу вебсайтів і соціальних мереж бібліотек, що дозволило вивчити подання видавничої продукції, виходячи із користувачецентричного підходу. У цьому ж контексті досить вдало, на нашу думку, проаналізовано особливості (інструментарій, тематичні напрямки, ефективність) комунікації бібліотек із користувачами.

Використовуючи розроблені спеціально для реалізації завдань дослідження на основі бібліотечної практики критерії, автор проаналізував, яким чином національні та державні бібліотеки, а також бібліотеки закладів вищої освіти представляють свою видавничу діяльність; ґрунтовно описав особливості їхньої роботи у цьому напрямку та специфіку взаємодії з користувачами.

На основі аналізу бібліотекознавчих досліджень та авторської їх інтерпретації з точки зору репрезентаційних аспектів видавничої діяльності бібліотек була створена модель, яка включає всі ключові компоненти цього процесу.

Автор визначив напрями для вдосконалення представлення видавничої продукції, що дозволяють краще враховувати потреби користувачів, та розробив рекомендації для підвищення ефективності представленості бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі, запропонувавши шляхи для популяризації цієї продукції.

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані статистичними даними, відповідають меті та завданням роботи

Практичне значення одержаних результатів пов'язане із можливістю використання у практичній діяльності бібліотек при розробці чи вдосконаленні репрезентативних політик у інформаційному просторі, що сприятиме подальшому розвитку українського бібліотекознавства, впровадженню інновацій у науково-бібліографічну діяльність наукових та публічних бібліотек. Логічним буде також використання результатів дослідження у науковій, навчальній діяльності вищих навчальних закладів бібліотечного, документознавчого, інформаційного та культурологічного профілів.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота, що має повний обсяг 159 сторінок, зокрема 130 – основного тексту, складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (117 найменувань) та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання дослідження, предмет дослідження, об'єкт дослідження, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, особистий внесок здобувача, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження.

У розділі 1 висвітлено теоретико-методологічні засади дослідження видавничої діяльності бібліотек України та її представлення в інформаційному просторі. Автором проведено ґрунтовний аналіз стану висвітлення видавничої діяльності у бібліотекознавчих дослідженнях, систематизовано наявні у дослідженій історіографії підходи, а саме – технократичне та гуманістичне бачення у осмислення інформаційних політик бібліотек в умовах цифровізації. Схарактеризована автором у параграфі 1.2 джерельна база дослідження видається достатньо репрезентативною, логічно обґрунтованою та відповідною поставленим завданням дослідження, як і визначені для нього методологічні засади.

Розділ 2 розкриває виявлені автором особливості представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі. Матеріал розділу систематизований за типами аналізованих бібліотек – в окремих параграфах аналізується репрезентація видавничої діяльності національних та державних бібліотек; бібліотек закладів вищої освіти. Параграф 2.3 присвячений їх порівняльному аналізу. За результатами такого порівняння було охарактеризовано особливості наповнення бібліотечних сайтів; ефективності комунікації з користувачами, активності бібліотек у соціальних мережах. Автором наголошено на «беззаперечному лідерстві» у сфері видавничої діяльності та її репрезентації Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Проведений аналіз сторінок бібліотек у соціальних мережах з метою дослідження представлення їхньої видавничої діяльності є важливим інструментом для оцінки того, як бібліотеки використовують сучасні цифрові платформи для поширення інформації про свої публікації. Цей аналіз дозволив виявити, що додатковим каналом представлення цієї діяльності у першу чергу виступають сторінки у Facebook. Автор відзначив також, що бібліотеки, які не мають активної видавничої діяльності, представляють продукцію партнерів. Висвітлена у розділі 2 інформація стала основою розробки моделі видавничої діяльності та векторів розвитку та модернізації цієї сфери, представлених у розділі 3.

Презентована у третьому розділі модель видавничої діяльності бібліотек дозволила автору виокремити важливі елементи представлення бібліотечної продукції на різних етапах. Обґрунтовано висновок про те, що планомірне висвітлення видавничої діяльності дає можливість підвищувати бібліотекам свою видимість у інформаційному просторі.

Автор окремо наголошує на важливості наявності чіткої політики захисту авторського права. Запропоновані у параграфі 3.2 вектори покращення представленості бібліотечної видавничої діяльності сприятимуть підвищенню рівня послуг, що надають бібліотеки, залученню нових користувачів та стимулюватимуть культурний та соціальний розвиток. Реалізація сформульованих у параграфі 3.3. рекомендацій допоможе бібліотекам планувати та представляти свою видавничу діяльність ефективніше та використовувати увесь наявний потенціал своїх ресурсів.

У підсумку, дослідження демонструє системний підхід, високий рівень наукової аргументації, обґрунтованість зроблених висновків, перспективність запропонованих рекомендацій. Автор успішно поєднує теоретичну обґрунтованість та цінність із практичної точки зору в питаннях репрезентації бібліотек у сучасному цифровому просторі.

Оцінюючи дисертаційне дослідження Злигостева Сергія Ігоровича на тему «Представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі», як самостійне, логічно завершене і таке, що має теоретичне значення і практичну цінність, варто висловити **певні зауваження**. На нашу думку, робота значно виграла б, якби дослідження охопило більшу кількість респондентів (результати опитування представлені у третьому розділі). Вважаємо доречним висвітлити результати апробації сформульованих рекомендацій, для виявлення їх ефективності в процесі покращення представленості бібліотечної діяльності в інформаційному просторі.

У поданому дисертантом трактуванні поняття «цифровізація» йдеться не про узагальнений процес цифровізації у суспільстві, а про цифровізацію

саме бібліотечної діяльності, що слід було б відповідно зазначити. В тексті зустрічаються орфографічні та стилістичні огріхи.

Втім, зроблені зауваження мають суто рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку наукового рівня роботи та висновок про самостійність і довершеність наукових результатів, представлених у дисертації Сергія Ігоровича Злигостева.

Таким чином, дисертаційне дослідження «Представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі» за актуальністю, глибиною опрацювання поставленої проблеми, обґрунтованістю винесених на захист положень і висновків, наявністю наукової та практичної цінності відповідає вимогам, що висуває Міністерство освіти і науки України до дисертаційних досліджень, що викладені в пп. 5-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р., а його автор Злигостев Сергій Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Рецензент:

кандидат наук із соціальних комунікацій,
завідувач відділу технологій
електронного науково-інформаційного
обслуговування Інституту інформаційних
технологій НБУВ

Л. В. Коновал

